

Muhulane

Nr 1 (411)

Jaanuar 2024 (näärikuu)

Muhu leht

Ootame ettepanekuid valla preemiatele

Muhu Vallavalitsus ja Muhu Vallavolikogu ootavad **1. veebruariks 2024. a** ettepanekuid Muhu valla 2023. a haridus-, kultuuri- ja spordipreemia ning „Aasta tegu 2023“ väljakuulutamiseks.

Valdkondliku tunnustusstipendiumi määramisel arvestatakse:

- * tegevuste ja saavutuste kõlajõudu Muhus;
- * Muhu nime teadvustamist väljaspool Muhu;
- * ühiskondlikku aktiivsust oma valdkonna populariseerimisel;
- * saavutusi vabariiklikul ja rahvusvahelisel tasandil.

Muhu valla „Aasta Tegu“ tunnustuse eesmärk on väärtustada Muhu vallale olulise tähtsusega ettevõtmist või sündmust, mis on positiivselt mõjutanud valla arengut ja tuntust aasta jooksul.

Preemiate määramise aluseks olevate õigusaktidega on võimalik tutvuda Muhu valla veebilehel www.muhu.ee/valla-preemiad

Ettepanekud koos põhjendusega palume esitada **hiljemalt 1. veebruariks 2024** Muhu valla kantseleisse aadressil Keskuse, Liiva küla, Muhu vald, Saare maakond 94701 või e-postiga kantselei@muu.ee

Preemiad antakse üle Eesti Vabariigi 106. aastapäeva pidulikult aktusel.

Ootame aktiivset osavõttu!

ISSN 1736-289X

9 771 736 289007

Hoiame endis päkapikuusku

Olen terve oma teadliku elu tundnud, et detsember võiks kanda jõulukuule lisaks ka lastekuu nime. Kas me mitte kõik, ka täiskasvanud ning argised töoinimesed, ei muutu sel kuul vähemalt korra väikeseks lapseks? Lapseks, kelle silmis jõulutulede sära miskit helkema lööb ja südame maagiliselt kiiremas tempos tuksuma paneb? Kas on sel ajal inimest, keda küünlatuli ja kuuselõhn ei viiks tagasi isenda lapsepõlve? Pere jõuluõhtul koos - see võib olla mõne täiskasvanu jaoks maailma ilusaim kujutlus-

pilt, aga lapsele kindlasti oodatuium kingitus karges talveajas.

Me vaatame kõrvalt ja nendime, et lapsed saavad tänapäeval nii koleruttu suureks. Autod-nukud ununevad toanurka ja hakatakse uskuma helendava ekraani valgelt nähtut. Miks kaob nii kiirelt mängudest siiras lapsemeelsus? Tõsi-meeli uskuda aknalaua lumele jäetud päkapikusamme, kujutleda end kuulma aisakellade helinat, mängida end müstilisse võlumetsa, kus igal puul ja loomal on oma saladus? Sest laste peas, hinges ja südames

on kõik võimalik! Täiskasvanu, tule ainult kaasa!

Minul on vedanud. Minu armsatel kolleegidel lasteaia on vedanud. Me saame, me tohime hoida lastes seda usku nähtamatutesse punasestesse mehikestesse. Usku heategude mõjusse, usku kingi valmistamise ilusse ja saamise rõõmu.

Me tegime seda! Lasteaia rühmade terrassid said lastevanemate abiga imeilusateks meeleolu loojateks. Rühmades olid vaikselt salajaste jutude kuulamise-rääkimise kohad, ehteis jõulupuud ja omanäolised jõuluootuskalendrid. Advendihommikutel kogunesime saali laule laulma, lugusid kuulama, muusikat nautima. Lubasime igal lapsehingel kogeda jõuluootuse maagilisust.

Neis koosoldud hetkedes oli võratu vägi, sest nii mõnigi täiskasvanu kahanes mõttejõul päka-pikkuseks. Seda lihtsam oli luua jõulutunnet päris-lastes, kes jõulupeol taadi ees seistes end ärevusest hoolimata õnnelikena tundsid. Kingitooja kuulis viimse vindini lihvitud salme ja julgustas arglikumaid lõbusalt patsu lööma! Pidudes oli küllaga pidulikkust, nii toas kui õues.

Helget hingamist meie kõigi uude aastasse! Ja hoidkem usku paremasse homsesse!

Maris Mägi

Muhu Lasteaed Munuke õpetaja

„Oravate“ rühma jõulupidu

Heidi Ellermaa

Jõulukuine muuseumijutt

Aasta 2023 kaksteist kuud on läbi käidud ja võib öelda, et oli tore aasta see muuseumi juubeliaasta. Turiste käis nii muuseumis kui Kunstitalis, üritusi toimus, vahetusid mitmed näitused, sai valmis raamat „Hellama ja Võlla asundus“ ja aasta lõpetasime toredata Jõulumaaga. Kunstitalis sai näha näitusi: Saaremaa Muuseumi „Juhan ja teater“, Viktor Tammeveski „Muhu tae-

vas“, Vilja Prometi „Muhumaa ümber on meri“, Pärnu Kunstiringi „Läbi illuminaatori“. Suur aitäh tegijatele ja ka Kuressaare teatrile nende eest!

Toomal oli hästi kollasetriibuline näitus „Muhu nukud muhulaste kodudest ja kogudest“. Sellele näitusele andsid oma nukud Merje Vassiljev, Anu Kaljuste, Leena Peggel, Rein Saksakulm, Ivo Kõva-

mees, Aili Heinat, Rain Looris. Aitäh! Tooma õunaaias lehvisid tuules suured värvikirevad pildid rõivamodellidest – näitus „Kummardus“ Tallinna loomemajalt. Muuseumi juubeli puhul oli kontorihoones näitus „Ümmargune“, mis koosnes mitmekümnest ümmarguse registreerimisnumbriga (50, 100, 200 jne) museaalist. Mitmed

Loe edasi lk 3.

Palju õnne!

Õpetaja **Tiina Saar** pälvis TÜ ja Eesti matemaatika seltsi Gerhard Rägo nimelise mälestusmedali.

Kodutütarde Saaremaa ringkonna aasta noortejuht on **Katrin Kommel**.

Haridus- ja teadusministeeriumi eripreemia magistriõppe lõputöö eest sai **Liia Ots**.

2024. aasta maamaksust

Maa-amet viis 2022. aastal läbi maade korralise hindamise, mille tulemused võetakse arvesse 2024. aasta maamaksu arvutamisel. Lähitulevast sellest on maaomanikel oodata muudatusi maamaksu suuruse osas. Järgnevalt seletan lahti olulisemad maamaksu puudutavad aspektid ja muudatused.

Mis on maamaks?

Maamaks on maamaksuseadusega kehtestatud riiklik maks. Maamaks laekub täies ulatuses kohaliku omavalitsuse eelarvesse. Maamaksust laekuva tuluga saab kohalik omavalitsus parandada elukeskkonna kvaliteeti, nt hoida korras teid ja toimimas kohalikke teenuseid (kool, lasteaed).

Maamaks arvutatakse protsendina maa maksustamishinnast ehk maa ligikaudsest turuväärtusest. Maamaks peaks muutuma koos maa hindade muutusega kinnisvaraturul – kui maa väärtus turul kasvab, siis kasvab ka maamaks, kui maa väärtus turul langeb, siis langeb ka maamaks. Selleks, et maamaksul püsiks seos maa väärtusega, on vaja regulaarselt maad ümber hinnata. Varasemalt on maa korralised hindamised toimunud 1993., 1996. ja 2001. aastal. Ka möödunud aastal toimus maa maksustamine veel 2001. aasta maa maksustamishinna alusel, mistõttu olid maamaksu summad suhteliselt väikesed, kuigi maa väärtus on aastatega tõusnud.

2022. aastal läbi viidud korralise hindamise tulemusel selgus, et Muhu vallas on maa väärtus 20 aastaga kasvanud keskmiselt 7 korda. Maa väärtus ei muutu kõikidel maadel ühtviisi. Suuremad tõusud on olnud aktiivsetes arenduspiirkondades asuvatel maadel, väiksemad tõusud on olnud väiksema arendusaktiivsusega piirkondades ja varasemas hindamises võib-olla mõnevõrra üle hinnatud maadel (nt mereäärseid maatükid). On ka selliseid maid, mille väärtus on langenud.

Ligi 7-kordne maa maksustamishinna tõus ei tähenda aga 7-kordset maamaksu tõusu. Liigse maksumise vältimiseks on kehtestatud leevendusmeetmed – maksimaalset maksumäära langetati

Loe edasi lk 6.

Vallavalitsuse istungitelt

5. detsember

Korraldatud jäätmeveost vabastati ajutiselt 5 kinnistut.

Kooskõlastati puurkaevu asukoht Vanamõisa k Piirinurga mü tingimusega teostada eelnevalt pinnaseuuring.

Väljastati kasutusluba:

- Kantsi k Luha ja Metsaveere mütele püstitatud 1,10 MW päikeseelektrijaamale,

- Lõetsa k Täkutalli mü püstitatud veiselaudale ja tahkesõnnikuhoidlale.

Kohustati rajada kõrghaljastus. Väljastati projekteerimistingimused Tusti külas asuva alajaama rekonstrueerimisprojekti koostamiseks.

Kinnitati avaliku ürituse toimumine:

- meelelahutuslik kogupereüritus "Päkapikkude võlumets" Tupenurme k Neo talu maadel 16. detsembril,

- aastavahetuspüü Muhus 31. detsembril restoranis Koost.

Otsustati läbi viia alla lihthanke piirmäära jääv hange sotsiaaltransporditeenuse osutaja leidmiseks 2024. aastaks.

Vaadati läbi volikogu materjalid.

19. detsember

Otsustati muuta Paenase k Tõnise, Nurmiku ja Asula kü-te piire. Piiride muutmisel moodustatavate kü-te lähiaadressideks määrati: Tõnise (50 % elamumaa, 50 % ärimaa), Parika (mtm), Nurmiku ja Asula (el.m-d).

Otsustati muuta katastriüksuste sihtotstarve vastavalt kasutusotstarbele elamumaaiks: Hellamaa Kullapea, Linnuse Rõtu, Nautse Roosi, Nõmmküla Toomu, Põitse Jüri, Rannaküla Sortsi, Rauki Männiku, Tamse Tuulesaadu.

Korraldatud jäätmeveost vabastati ajutiselt 4 kinnistut.

Määrati sotsiaalhoolekandeline hüvitis.

Kinnitati hooldajatoetuse määrad alates 1.1.2024 raske ja sügava puudega lapse hooldajale ning raske ja sügava puudega täisealise isiku hooldajale - 50 eurot kuus.

Muhu vald võttis üle hooldusteenust vahetult osutavate hooldustöötajate ja abihooldustöötajate tasumise kulude piirhinna ulatuses.

Otsustati toetada laste huvitegevust (Orissaare Sport, Sepps).

Väljastati kasutusluba Vahtraste k Pae elamule.

Kooskõlastati puurkaevu asukoht Pallasmaa k Raam mü.

Väljastati ehitusluba:

- Nurmiku k Aljavalda mü 15 kW päikeseelektrijaama rajamiseks,

- Tamse k Karra, Kolga, Metsamaa, Allika, Rahingu, Sarapuu ja Staadioni mütele kuivenduskraavi rajamiseks.

Kinnitati enampakkumise tulemused vallale kuuluva Ansu maaüksuse rendile andmiseks. Edukaks pakkumiseks MTÜ Muhu Looduse Kaitsel.

Eraldati vahendeid reservfondist

põhikooli remonditööde kulude katteks.

Kinnitati meelelahutusliku kogupereürituse "Laste talve võlumaa" toimumine Pädaste mõisas 28. detsembril.

Eraldati toetus Eesti Kirikute Nõukogu projektile "Teeliste kirikud".

28. detsember

Määrati sotsiaalhoolekandelisi hüviti.

Kinnitati avaliku kirjaliku enampakkumise tulemused Muhu vallale kuuluva endise vallamaja hoone rendile andmiseks ettevõtlusega tegelemiseks. Võitjaks tunnistati OÜ Nett Tikand.

Otsustati jagada Pallasmaa k Tui kü: Tui ja Urva (mtm-d).

Nõustati Pallasmaa k Mikhli, Jaani ja Vana-Jaani kü-te piiride muutmise (Mikhli ja Jaani (el.m) ja Vana-Jaani (mtm)).

Otsustati toetada huvitegevust (MFC, Põide Pasunakoor).

Kinnitati sotsiaaltransporditeenuse pakkumistulemused: edukaks tunnistati sotsiaaltransporditeenuse osutamiseks Saare maakonnas RN Reisid OÜ pakkumus ja väljaspool Saare maakonda asuvatesse tervishoiuasutustesse Siinorite Transporditeenus OÜ pakkumus.

Korraldatud jäätmeveost otsustati vabastada ajutiselt 2 kinnistut ja pikaajaliselt 1 kinnistut.

Detailplaneeringu teade

Muhu Vallavolikogu tunnistab oma 13.12.2023. a otsusega nr 128 kehtetuks Raegma küla Kaasiku detailplaneeringu.

Muhu Vallavolikogu kehtestas 21.1.2011. a otsusega nr 82 Raegma küla Kaasiku maaüksuse detailplaneeringu. Detailplaneering hõlmas 5,69 ha suurust Kaasiku katastriüksust. Planeeringu eesmärgiks oli maaüksuse kruntimine, maa sihtotstarbe muutmine, ehitusõiguste määramine elamute ja abihoonete rajamiseks, vajaliku infrastruktuuri planeerimine, haljastuse ja heakorra planeerimine ning servituutide seadmise vajalikkuse määramine. Planeeringulahendus nägi ette katastriüksuse jagamist seitsmeks katastriüksuseks, millest neli oli kavandatud elamute ehituseks, kaks juurdepääsuteedele ja üks alajaamale. Planeeringuga määrati hoonestusalad, ehitusõigused, arhitektuursed tingimused, haljastuse ja heakorrasuse põhimõtted, keskkonnanähtingimused ja nähti ette servituutide seadmise vajadus.

Täna otsustati detailplaneering osali-

selt ellu viidud. Maaüksus on krunditud. Ehitustegevusega ei ole alustatud.

Detailplaneering tunnistati kehtetuks planeeringuala maaomaniku taotlusel. Maaomanikud ei soovi detailplaneeringut sellisel kujul ellu viia. Vastavalt esitatud taotlusele soovib maaomanik hiljem viia läbi katastriüksuste ümberkruntimise kolmeks või vähemaks katastriüksuseks. Nimetatud tegevus ei eelda detailplaneeringu koostamist.

Muhu Vallavolikogu otsustega saab tutvuda lahtiolekuaegadel Muhu vallamajas ja aadressil www.muhu.ee/Dokumendiregister

Täiendav teave tel 453 0680, maa@muu.ee

Muhu Vallavalitsus teavitab detailplaneeringutest valla kodulehel, maakondlikus lehes ja üldjuhul ka ajalehes Muhulane (kui ilmumisajaks võimalik). Lisaks on võimalus tellida endale teavitused meilile. Selleks palume saata meililistiga liitumise soov aadressil maa@muu.ee

Volikogu 13. detsembri istungi päevakorrast

- Muhu valla 2023. a 2. lisaelarve,

- Muhu valla 2024. a eelarve 1. lugemine,

- volikogu määruste muutmise (tulenevalt Muhu Lasteaia Muutuse nimemuutusest),

- nõusoleku andmine erateie avalikuks kasutamiseks määramiseks (Rauki k Mäna tee),

- isikliku kasutusõiguse seadmine (Piiri-Linnuse tee koormamine isikliku kasutusõigusega Elering AS kasuks 110 kV pingega elektrimaakaabelliini ja sidekaabelliini paigaldamiseks),

- detailplaneeringu kehtetuks tunnistamine (Raegma k Kaasiku),

- informatsioonid ja arutelud.

Volikogu istungid toimuvad 2024 I poolaastal: 17.1, 14.2, 20.3, 17.4, 15.5 ja 19.6.

Postimehe vahel ilmuv **Tähenduste Teejuh**id kajastas detsembris muhulaste vaimuväge. Sõna said Martin Kivisoo, Kadri Tüür, Roosi Pehlak, Jaan Kalda, Meelis Mereäär jmt.

Rahvapärilise uurija Ahto Kaasiku sihtasutusest Hiite Maja: "Täna tähendab Muhu minu jaoks põhjatult rikast ja mõõnatult suurt vaimset maastikku imetabases looduses. Pean selle avarumise eest tänama kümneid saare põliselanikke, kes on poatanud mulle ust oma iidsele maailmale."

Jõulukuine muuseumijutt

Algus lk 1.

neist olid näitamiseks esimest korda. Tooma keldris on väike meenutus muuseumis aastakümnete jooksul toimunud sündmustest veel praegugi näha – seal on näitus ürituste kuulutustest.

Juubelikingituseks Rein Saksakulmult on Koolimajas näitus „Muhu õpilaste joonistusi 1920. aastatest“.

8. detsembril olid meil külas turistid Saksamaalt ja 23. detsembril külastasid muuseumi lõuna-naabrid Lätist, kes käisid nii muuseumis kui ka Kunstitalis ja ostsid endale kaasa meie kohalike tegijate valmistatud asju.

12. ja 13. detsembril toimus traditsiooniline Muhu ja Ida-Saaremaa jõulumaa. Jõulumaa korraldamise järjekord jõudis Muhusse ja tore, et saime seda teha Muhu Muuseumis. Sel aastal oli väga ilus talveilm ja paraja paksusega lund. Jõulumaal sai joosta, laulda, mängida tantsu-mänge, meisterdada ja vaadata näidendit, kus Tahma-Toomas, nääriskurg ja nääriskokk soovisid tutvustada uue aja jõulukommetega. Jõulumaad külastasid Muhu ja Ida-Saaremaa lasteaedade lapsed ning koolide algklassid koos saatjatega. Jõulumaad külastanud laste arvuks tuli tore 249. Aitäh tegijatele: Muhu Noortekeskus – Liia Ots, Kadri Keerd ja Stefan Berwanger, Hellamaa Raamatukogu – Anu Kaljuste, Hellamaa Külakeskus – Tiina Jõgi, Muhu kultuurijuht – Kätli Saarkoppel, Orissaare Noortekeskus – Eve Aasa, Orissaare Kultuurimaja – Anu Viljaste, Orissaare Raamatukogu – Marlin Pärn, Tornimäe Noortekeskus – Liina Luik, Tornimäe Raamatukogu – Rita Lauge, Tornimäe rahvamaja – Brenda Holt, Laimjala rahvamaja – Moonika Kivi-Orav, Eha Enne-

Jõulumaa tegijad muuseumis.

Liia ots

muist, Laimjala Raamatukogu – Aive Sepp! Pilte jõulumaaast saab vaadata meie *facebooki* lehelt ja Muhu Noortekeskuse fb lehel saab vaadata ka toredat videoklippi.

30. detsembril avasime muuseumi kontorihoone teisel korrusel Anu Kaburi mälestusnäituse. Meil on hea meel, et avamisele tulid ta sugulased, sõbrad, endised kolleegid ja käsitöötajad. Avamisele kogunes 35 inimest, päeva jooksul käis veel huvilisi vaatamas.

Kõned ja sõnavõtted olid huvitavad, teaberohted ja südamlikud. Anu puhul saab kasutada vana-sõna, mille kohaselt rätsepal ei ole riidet ja kingsepal kingi. Hoolimata sellest, et Anu käis oma vanaema õpetuse järgi, mille kohaselt naisterahvas ei tohi kunagi käed kubemes istuda, ei olnud tema näputööd näituse jaoks kerge kätte saada. Seda haruldasem on praegune näitus, mille vaatamisega tasub kiirustada, enne kui mõnel omanikul tekib tahtmine kauni tikandiga riideid selga panna. Meil on plaan näidata

neid asju pool aastat. See on välja-panek tema poolt tehtud tikitud esemetest, mida õnnestus kogumise käigus omanikelt saada. Näituse koostas muuseumi varahoidja Mai Meriste.

Tooma talu rehalas saab näha jõulu- ja nääriskommetega seotud esemeid, ehteid ja sööke. Näitus „Jõulud läbi aegade“ valmis kõigi muuseumi töötajate koostööna. Päril aasta lõpus saime Toomale tugeva metallist kaldtee. Nüüd saavad ratastoolid ja rulaatorid ukse vahelt kenasti sisse sõita.

Uue aasta ürituste nn kondikava on saanud valmis: tulemas on uute näituste avamisi, simmaneid, erinevaid ettekandeid jms.

Uued ajutised näitused: Tooma talu rehalas – „Jõulud läbi aegade“ ja Välja talu II korruse fuajees – „Anu Kaburi 60“.

Toredade kohtumisteni muuseumis ja Kunstitalis! Soovime kõigile head ja paremat uut aastat!

Tervitustega,

Siret ja muuseumipere

Muhu valla elanike arv külade lõikes seisuga 1.1.2024

Aljava	10	Pallasmaa	18
Hellamaa	133	Piiri	33
Igaküla	14	Pädaste	74
Kallaste	103	Päelda	19
Kantsi	28	Pärase	28
Kapi	27	Põitse	33
Kesse	9	Raagma	8
Koguva	49	Rannaküla	23
Kuivastu	73	Raugi	23
Külasepa	39	Rebaski	8
Laheküla	25	Ridasi	34
Lalli	13	Rinsi	22
Leeskopa	21	Rootsivere	45
Lehtmetša	34	Rässa	34
Lepiku	32	Simiste	55
Levalõpme	40	Soonda	31
Liiva	145	Suuremõisa	53
Linnuse	106	Tamse	36
Lõetsa	79	Tupenurme	19
Mõega	24	Tusti	9
Mõisaküla	23	Vahtraste	34
Mäla	50	Vanamõisa	37
Nautse	29	Viira	60
Nurme	18	Võiküla	26
Nõmmküla	100	Võlla	37
Oina	11	valla täpsusega	
Paenase	47		4

KOKKU 2085

1.1.2024 aasta seisuga elab Muhu vallas rahvastikuregistri andmetel 2085 elanikku, neist 1116 meest ja 969 naist. Eelmisel aastal sündis 12 last, 5 poissi ja 7 tüdrukut. Meie seast lahkus 33 inimest.

Rannakalurite mure

...kestlik rannakalandus peab tagama kalandusvaldkonna ja kalavarude jätkusuutliku majandamise, mis keskendub rannakülades elu, elustiili ja seonduva kultuuri säilimisele. Randluse kui elustiili säilimiseks tuleb tagasi pöörduda rannaküla püsielanikule kolme võrguga püügiõiguse põlistamise juurde. See tagab, et randlase toidulaua on ka luga iga päev.

Pelgalt äritegevusele kesken-dumise, mille nn kümne võrgu seadustamine ja kalapüügiõiguse ostmise-müük endaga 2007. aastal kaasa tõi, on osutunud ekslikuks ja rannakülade elu pärssivaks. See hävitab meie aastatuhandete jooksul välja-kujunenud rannakultuuri.

...riik on muutunud väga ametnikukeskseks ja lihtsa randlase mured on seetõttu riigile teadvustamata jäänud.

Tarmo Kõuts, Jüri Lember
14. detsembri Saarte Hääl.

Teeliste jõuluseiklusest Muhu bussipeatustes kirjutas 16. detsembri Saarte Hääl.

Muhu uudissed ookeani takka

2023. aastal valiti Toronto Eesti Kooli uueks juhatajaks muhulane Katrin Sõmermaa. Kooli juhata-mise kõrvalt juhendab Katrin ka kooli laulukoori. Praegu kestab kooli 74. järjestikune õppeaasta.

5. detsembril pidas kool oma jõulupidu. Jõulukohvikut aitasid pidada Katrini ema Inna Sooaär ja ta 11-aastane poeg Oskar Sõmermaa (pildil 3 generatsiooni muhulasi). Inna sõidab juba viies talv Torontosse tütre juurde talvituma. Sel talvel abistab ta tütrepoega Oskarit Eesti kooli juures Kommi kohviku pidamisega. Kevadeks jõuab Inna jälle koju Nuudile.

Soovime kõigile kodu-muhulas-tele Head uut aastat!

Vt ka Jõulud jõudsid täienduskooli - Eesti Elu Nr. 49, 8. dets. 2023

Kaasav eelarve 2024

Kaasavas eelarvesse oli võimalik ettepanekuid esitada perioodil 6.11–18.12.2023. Tähtsaks esitati kaks ettepanekut kogumaksumusega 15 584,15 eurot.

Tillunire puhkeala edasiarendus - esitaja Janno Rauk

Puhkealale soovitakse täiendavalt paigaldada maaepalse paigaldusega külakiik, liivakast, kaks jalgpallivärvavat ja üks inventari hoiukast. Lisaks nähakse ette ca 70 m pikkuse väikese voolunõva rajamine muruplatsi ümber liiginiiskuse ärajuhtimiseks. Kogumaksumus 6634,47 eurot.

Spordihalli inventari täiendamine kaheksa mobiilse valgustiga - esit. Janno Rauk

Kaheksa mobiilse valgusti (aku ja 3,6 m stativi) soetamine, mida saaks vallas kasutada spordihalli kõrval asuvate väljakute valgustamiseks, erinevate kultuuri- ja spordiürituste ning muude ettevõtmiste valgustamiseks ning kriisilukordades ajutise valgustuse tagamiseks. Samuti oleks võimalus lühiajaliselt valgusteid rentida eraisikutel ja juriidilistel isikutel. Ettepaneku kogumaksumus 8949,68 eurot.

Ettepanekute sisu tutvustavad ja illustreerivad materjalid on leitavad Muhu valla veebilehel kaasava eelarve alamlehel www.muhu.ee/et/kaasav-eelarve

27. detsembril tutvustas J. Rauk hindamiskomisjonile koosseisus Ain Saaremäel, Annika Auväart, Jaano Vink, Kätlin Kaunimäe, Mall Noormets, Marian Salum, Pille Tamm ja Veikko Vesikimeister ettepanekuid ning vastas komisjoniliikmete küsimustele. Tekkinud on olukord, mida keh tiv „Muhu valla kaasava eelarve menetlemise kord“ ei käsitle - pakkumuste kogumaksumusest lähtuvalt on võimalik mõlemad ettepanekud ellu viia ja konkurentsi puudumise tõttu rahvahääl tuse korraldamise vajadus puu dub. Seega tegi hindamiskomisjon vallavalitsusele ettepaneku kin nitada elluviimisele kuuluvaks ja rahastada mõlemad ettepanekud, fikseerides eelarvet ületava puudu jääva summa tagamiseks ettepane ku esitaja poolt sõlmitavas koos töölepingus. Ettepanekute ellu viimise tähtaeg on 31.12.2024.

Kahe aasta kaasava eelarve ettepanekute esitamise protsessi pealt on ilmselt vara veel lõplikke järeldusi teha, miks on läinud nii või naa ja mis peaks tingimustes täiesti ümber tegema. Küll saime kinnitust, et pühade eelsele ajale ei ole pigem hea tähtaegu sättida ja ka ettevalmistavat aega jääb alati puudu, mistõttu on plaan järgmistel kordadel alustada juba oktoobri lõpus ja nihutada ettepanekute esitamise tähtaeg jaanuari keskele. Samas võib kogukonnale suunatud arendustegevuste ettepanekuid vm ideid alati vallavalitsusega jagada, mõne algatuse elluviimine nõuabki pike mat ettevalmistust ja arutelu.

Annika Auväart

Elle Ots hoolis ja hoolitses

Hästi lühidalt annaks Elle elu kokku võtta ühe lausega - tema elutöö ja missioon oli hoolitseda muhulaste eest. See raske koorem nõudis üksjagu tööd ja vaeva.

Üsna noorena rajas ta kolhoosi raamatupidaja palgatöö kõrvalt kauni kodu, kasvatas kolme poega, pidas loomi, aga hooldas aastaid ka oma voodihaiget ämma. Kõige selle kõrval jätkus tal tähelepanu, hoolt ja lahkust kõigi oma küla vanainimeste jaoks. Veel õhtupimeduses käis ta vajadusel neid või nende loomi süstimas, nende haavu ravit semas, ka niisama lohutamas. Kuigi Ellet ei olnud meditsiiniharidust, suutis ta tänu oma huumorimeelele, tarmukusele ja teadmisjanule väga paljusid aidata, nii et talle omistati lausa maagilise tervendaja võimeid.

Muhu valla taasloomine suurte muutuste tuules tõi kaasa Elle valimise valla volikogusse ning muidugi oli ta siis kõige sobivam sotsiaalnõuniku kandidaat. Need aastad olid selles valdkonnas eriti rasked, kõigil oli siis kõigest puudus, aga Elle tõi oma tööse kaasa sooja suhtumise igasse abivajajasse. Mäletan paljude hämmastust, kui ta jõulude ajal külastas omaküpestatud koduse sepiku ja väikeste maiustega kõiki üksielavaid vanureid, kes teda sageli väga rasketes oludes lausa pisarsilmil vastu võtsid. See omakorda tõi selgesti välja suure murekoha nende inimeste toimetuleku pärast, mida ei saanud unustada ega kõrvale panna, paratamatult tuli see ka koju kaasa. Mäletan, kuidas me suvel taimevagude vahel kõblates tihti ühe või teise muhulase olukorrast rääkisime ja arutasime, et Muhus peaks tõesti olema koht, kus väetid vanainimesed saaksid vähemalt talvekuudel sooja tuppa ega peaks toidu pärast muret tundma. Elle viis oma südamevalu ja ettepanekud vallavalitsusse, leidis seal toetust ning kui siis mõned vastvalminud korterid eraldati vanurite pansionaadi tarvis, peeti endastmõistetavaks, et just Elle seda juhtima asub. Ja ta tegi seda aastaid täie pühendumusega. Ta suutis küllalt kitsastes oludes luua hubase keskkonna ja ühtehoidva meeskonna. Tegutses entusiastlikult, ka maja ümbrus haljastati, aeda rajati mõnused istumiskohad, oli palju lilli, peenraid ja isegi kasvuhoone, kust hangiti värsket lisa toidulauale.

Nii nagu Muhu oli Eestis esimene, kus taastati oma valla staatus, nii oli ka Muhu valla oma hooldekodu esimene omataoline ja sealt võtsid eeskju mitmed teised. Seda pärandit peaks küll väga hoidma muutumast ärikate kasu mipumbaks.

Samal ajal hoolitses Elle kodus kaheksa aastat oma üksijäänud voodihaige ema eest ning alles videvikus jõudis aeda oma lilledle juurde, et neilt järgmiseks päevaks jälle jõudu ammutada. Pensionile jäädes pühendus ta täielikult oma hobile: kaunis aed oli tuntud üle Eesti, seda käisid külastamas ekskursioonid, võitis mitmeid auhindu ja presidentki tunnustas Eesti kauneima koduaiana. Pärast haige ema lahkumist jõudis hooldamisjäre järg peagi abikaasa kätte ja siis jäi enda jaoks veel mõni vaevarohke aasta.

Mõelgem tänuga hingede ajal lahkunud Ellele - tal on oluline panus sellesse, et muhulaste arvates on Muhu parim koht elamiseks: siin on neid, kes hoolivad.

Piret Rehepapp

Kalurikolhoosi Lõunaranna osakonna arvepidajaks tuli Elle tööle ilmselt kohe peale keskkooli lõpetamist. Suveti sõitis jalgrattaga Kallastelt Simiste. Kolhoosi peakontor asus Nõmmkülas, sinna toodi kõik osakondade aruanded.

Elle 20. sünnipäeva pidasime Kallaste Kopil. Küll oli üks ilus koht: ühel pool mets ja teisel pool meri. Hommikul läksime Üügu pangale päikesetõusu vaatama ja sealt alles koju.

1966. a maikuu olid Elle ja Veljo pulmad. Me organiseerisime salaja "komsomolipulmad": tegime kõik toidud valmis, võtsime kaasa ja kat sime laud Paenase Otsal sel ajal, kui nad registreerimas käisid. Pulmad olid lõbusad ja toredad; teisel päeval sadas vihma ja Otsa õue oli üks sopaaug.

1970. a läksime tööle "Ühenduse" kolhoosi. Elle hakkas siis rajama oma aeda. Iga ehituse juurest, kust vähegi sai, laskis ta õue mulda vedada ja rajas sinna ilusa aia. Töö kõrvalt õppis Elle Mõdriku Põllumajandustehnikumi raamatupidajaks. Ühinenud "Ühenduse" ja "Ühismaa" kolhoosidest sai 1976 Muhu kolhoos. Kontor kolis Liivale meierei peale, Elle töötas seal ökonomistina Maire alluvuses. Millalgi ta tegeles veel seemnekasvatusega.

Elle oli viimases külanõukogu saadikute koosseisus ja vallavolikogu esimeses koosseisus ning temast sai Muhu valla sotsiaaltöötaja. 26. veebruaril 1993 avati Muhu hooldekodu. Elle töötas algul nii hooldekodu juhataja kui sotsiaaltöötajana.

Hilja Vapper

1980. aastate keskpaik. Oleme lasteaias õovalves. Kell on hommikul neli. Elle peab pariiks tunniks

koju minema, lehmad ootavad lüpsmist. Väravatagune on täis tuisanud, auto jääb kinni. Lükame kogu jõudu kokku võttes. Laste ärkamise ajaks on ta tagasi.

Umbes 10 aastat hiljem istume töökaaslasega hooldekodu köögis. Õo on möödas. Poole üheksa ajal sõidab maja ette tume auto, millest väljub meie juhataja Elle. Tuleb trepist üles, jääb köögi ukse vahele seisma ja teretamise järel tunneb huvi, kuidas möödus õo ja kas midagi nõuab kiiret lahendust. Nõnda igal tööpäeva hommikul. Seejärel räägib oma päevaplaanidest.

Hooldekodu lõunapoolse seina äärde rajati roosipeenar ja paeplaatidest tee, väike veesilm ja kasvuhoone. Istutati õunapuud, marjapõõsad, kasvatati maasikaid ja kartuleid. Aiandus oli Elle suur hobi ja armastus. Ei olnud tööd, millega ta hakkama ei saanud.

Peale keskkooli lõpetamist alustas Elle õpinguid Tallinna Polütehnilises Instituudis. Suvel üliõpilasmalevas töötas ta sotsialistliku töö kangelas Vladimir Mõnzu brigaadis krohvijana. Sellest ajast on tal venekeelne tunnistus, kus ametinimetuseks märgitud *штукатурка третьево разряд* (kolmanda järgu krohvija).

Kui mõni hoolealune õsels oma maise teekonna lõpetas, tuli Elle, toimetas ümber kadunukese ja kõik sai tehtud kõige paremini.

Kui Elle istus päeval oma kabinettis laua taga, oli uks alati lahti ja üsna sageli leidsid vanad tee sinna. Tugitool ju ootas ja sõbralik juhataja kuulas kõik mured ära, oskas nõu anda ja lohutada.

Elle ajal avati ka päevakeskus hooldekodu keldrikorruusel. Seal käisid koos kodused vanainimesed. Elle käis nendega üsna sageli suhtlemas.

Töötajate sünnipäevadel tegime piduliku laua. Elle pani oma käed korraks lauale, võttis ära ja ütles, et neid ei kõlba teiste silma all hoida, parem olgu süles peidus. Kolmkümmend aastat tagasi olid maanaiste käed teistsugused küll: tugevad ja lühikeseks lõigatud küüntega. Siiani mees tal käed seadmas pühade kaunistusi, küün laid või ehtimas jõulukuuske.

Ma usun, et kõik, kes sel ajal hooldekodus töötasid, on rasketel aegadel saanud abi ja lohutust oma healt juhatajalt Ellet ja kinnitust, et kergesti alla anda ei tohi.

Meeli Kokk

Elle vahvad ütlemised on saatnud Triinu, Ailit ja Ainot nende töödes. Vaiksel jagatakse neid edasi praegustele sotsiaaltöötajatele. Elle oli naine, kel suur süda ja silmades naer.

Aino Rummel

Armilda Kiik 100

Juubilari isa ja ema, Matvei Äkke ja Raissa Toom abiellusid Hellamaa kirikus 17. aprillil 1923, kandes edasi ühist perenime Äkke. Nad asusid elama Hellamaa küla Saare tallu. 1. jaanuaril 1924 sündis neile ainus laps - tütar Armilda.

Armilda lõpetas Hellamaa 6-klasilises kooli heade tulemustega. Riigistatud Kehtna mõisas avati 1925. a Kehtna Kõrgem Kodumajanduskool, kuhu peale edukate sisseastumiseksamite läbimist asus õppima ka Armilda. See oli olnud tema suur soov, kuigi vanemate ootus oli ainsa lapse kodutallu jäämine.

Armilda omandas Kehtnas oskused, mis on toetanud teda läbi elu. Kooli õppekavas olid toitmisõpetus, dieetika, toiduainete õpetus koos toidu valmistamisega, konserveerimine, kodu korashoid ja kodused remonttööd, keemia ja tehnoloogia, bioloogia koos mikrobioloogiaga, lastehoid, kasvatus- ja perekonnaõpetus, ühiskonna- ja majandusteadus koos ühistegevusega, korastamisõpetus koos arvepidamisega, kultuuri- ja kunstiajalugu, stiilõpetus, etnograafia, rakenduskunst, kompositsioon ja joonistamine, rõivastuse ja pesu

valmistamine, kangakudumine, värvimine, tekstiilitehnoloogia koos tarbeaineõpetusega, elamu ning selle sisustamine ja kaunistamine, keeduviljakasvatus, ilutaimikasvatus ja dendroloogia, aia arhitektuur, maamöötlumine, nivelleerimine ja aiaplaanid, ravimtaimikasvatus, sordiaretus, taimekaitse, mesindus, kodulinnukasvatus, eesti keel ja kirjavahetus, inglise keel, matemaatika, statistika algmõisted, laulmine ja võimlemine. Kõik see annab aimu, kui head haridust toonased kodumajapidamiste korraldajad valdasid.

Õppimise Kehtnas tegi keeruliseks haigestumine tiisikusse. Pikk teekond Muhumaalt paadiga Virtsu ja rongidega Kehtnasse ei olnud lihtne. Tublide arstide soovitusel ja tema enda sihikindluse toel suutis ta sellest haigusest paraneda ja kooli lõpetada. Ta on seda haigust meenutades rääkinud, kuidas tuli pidevalt peenestada uhmrismunakoort, mida oli tervenemiseks vajalik manustada.

Peale kooli jäi ta aastateks kodutallu abiks oma vanematele, nagu oli sel ajal kombeks. Tema soovid ja mõtted edasi pürgida ei saanud realiseeruda. Kohusetunne oma vanemate ja kodumajapidamise ees hoidis teda Muhumaal.

Sõjakeerise käigus tutvus Armilda oma tulevase abikaasa Asari Kiigega, kes oli sündinud 15. jaanuaril 1917 Saaremaal Siigsaare külas Aadu talus. Asari ja Armilda abielust sündisid kolm tublit poega: 14. septembril 1950 poeg Tiit, kes on Tiiu, Lauri, Taneli ja Meos Holgeri isa ning kolme lapselapse vanaisa; 4. oktoobril 1951 poeg Priit, kes lahkus meie hulgast 2.10.1997, kes oli Kaia ja Tõnu isa ning kolme lapselapse vanaisa, ning 19. augustil 1959 poeg Teet, kes on Üllari, Heili ja Aleksander Mattiase isa ning nelja lapselapse vanaisa.

Peale abiellumist asusid Asar ja Armilda elama tollaegsesse Kingisepa linna. Armilda töötas peamiselt raamatupidajana erinevates asutustes, nagu Saaremaa Metsamajand, Saare KEK, Rahvakunsti-meistrite koondis UKU. Peale UKU-st lahkumist asutas ta Saaremaale Rahvatööndusettevõtte KODU jaoskanna, mida juhatas kuni pensionile siirdumiseni 1979.

Pensionilõlve veetmiseks olid Armildal tehtud suured plaanid - ometi on aega teha käsitööd, külastada kontserte ja näitusi. Kuid selleks ajaks oli ta ema Raissa tervis muutunud väga halvaks, ema vajas õõpäävast hooldust. Armilda jättis oma linnakodu abikaasa hoolde ja asus Saare tallu ema hooldama, isa kaasabil, kuni ema lahkumiseni 1986. Sel raskel ajal tuli tal jätta hüvasti oma abikaasa Asariga, kes lahkus 1984. 1989 lahkus ka isa.

Peale kõiki neid kaotusi jäi Armilda kindlaks, et tema elu jätkub

Saare talus ja algselt vastukarva olnud kitsede kasvatamisest sai tema päevade sisustaja. Kitsed justkui sidusid teda lahkunud vanemate ja nende mälestusega. Tema kitsekari on saanud kuulsust Eesti Televisiooni vahendusel. Samuti pärinesid Vigala Sassi kitsed just Saare talust.

Olles juba auvärses eas, elas Armilda aastani 2020 oma kodutalus Saarel, kus talle oli väga suureks abiks Muhu valla hooldaja Aili, kes aitas teda igati ning oli neil aastail talle kui oma perekonna liige. Lapsed, kelle eluteed on Muhumaalt kaugele läinud, tundsid Aili hooldest ja hoolitsusest suurt abi ning olid ka ise igal võimalusel emale toeks. Igapäevased telefonikõned poegadele oli kohustuslik osa päevast. Poeg Teet oma perega on võtnud oma südameasjaks hoida esivanemate kodu ja selle mälestusi järgmistele põlvkondadele.

Kui maailma saabus uus nähtus nimega COVID, kujunes Armilda elu teiseks. Muhumaa muutus kinniseks alaks, kuhu ka lähedased ei saanud enam ilma eriloata tava-pärast elu toetama tulla. Õnnetu kukkumise tagajärjel viis tema elu ta läbi haiglapäevade Muhu Hooldekodusse, et oma elupäevad veeta tublide hooldajate valvsa pilgu ja õrnade käte all, hoitud ja inimvärses vanaduses.

Armilda elutee on olnud nagu reis üle mägede ja orgude, suurte ootuste ja lootuste toimumise ning ebaõnnestumiste jadas. Gange saare naine, nagu ta on alati olnud, pole üheski mures alla andnud ja on läbi terve sajandi olnud sirge selja ja mõttega. Oma teos ja sõnas. Tundnud suurt rõõmu oma laste eludest ja lastelaste tegemistest.

Kokkuvõtte tegi **Teet Kiik**, pildid Muhu Hooldekeskus ja erakogu.

Muhu valla uue arengukava koostamine

Aasta algus on sobiv aeg plaanide tegemiseks. Vallas võtame seekord ette pisut suuremalt ja püüame vaadata kaugemale - käimas on uue arengukava koostamine aastani 2035+.

Miks me seda teeme?

Omavalitsusel peab olema arengukava, mis on alus eri eluvaldkondade arengu integreerimiseks ja koordineerimiseks. Muhu valla arengukava ja arengukava tegevuskava aastani 2030. Paraku on viimaste aastate poliitiline ja majanduslik olukord nii ülemaailmselt kui ka Eestis oluliselt muutunud ning toimunud on üksjagu pöördelisi ja pikaajalise mõjuga sündmusi, mis mõjutavad ka meie elu Muhus. Esile on kerkinud ka uued teemad, mida ei ole kehtivas arengukavas käsitletud, kuid mis on tulevikuvaates olulised: ligipääsetavus, elanike kaasatus, avalik valitsemine, kriisideks valmisolek, digipädevus jne. Muutunud on riigi ootused omavalitsuse võimekusele, elanike vajadused ja ootused pakutavatele teenustele, üldine valmisolek muutustele reageerida ja kohaneda.

Millest arengukava koosneb? Arengukava on juhtimise pikaajaline strateegiline plaan, milles määratakse eesmärgid, kuhu soovitakse välja jõuda ja meetmed nende täitmiseks. Arengukava jaotub kolmeks suuremaks osaks: - Hetkeolukorra ülevaade; - Strateegiline plaan; - Tegevuskava.

Mis on tehtud? Muhu Vallavolikogu 15. märtsi 2023 otsusega nr 91

algatati valla uue arengukava koostamine. Vallavalitsuse poolt moodustati arengukava koostamise juhtühm ja kuus töörühma (valla juhtimine, haridus ja noorsootöö, sotsiaalhoolekanne, kultuur ja sport, taristu ning elukeskkond), koosseisudega on võimalik tutvuda valla veebilehel www.muhu.ee/et/arengukava. 3. juunil 2023 toimus Muhu pastoraadihoones üks sissejuhatav kogukonna arutelu Meite Muhu 2035. Töörühmad on kogunud andmeid ja koostanud valdkondade kaupa ülevaated viimaste aastate tegemiste kohta.

Uuest aastast liitub arengukava koostamise protsessiga välise konsultandina Mihkel Laan OÜ-st Cumulus Consulting, kes abistab ja suunab strateegia ning arengukava lõppdokumendi koostamist.

Kuidas arengukava koostamisel osaleda? Kahel viisil: Võtta ühendust huvipakkuva valdkonna töörühma juhiga; Osaleda arengukava koostamise raames korraldatavatel avalikel aruteludel.

Arengukava koostamise protsessi üks olulisemaid üritusi - **kaasamis-seminar - toimub 8. veebruaril 2024. a**, millest on oodatud osa võtma kõik vallaelanikud. See on hea võimalus ühiselt valla arenguvõimaluste ja -suundade üle arutada ning anda oma panus kodukoha tuleviku kavandamisse.

Kogu arengukava koostamist puudutav teave on leitav www.muhu.ee/et/arengukava

Annika Auväart

Pulmadest ja abieluga seotud tavadest Muhus (10)

Algus aprilli
Muhulas 2023.

Eda Maripuu, Muhi Muuseum

Mardi Mihkli pulmas oli karistuseks määratud kupupanemine, mille jaoks oli ühe mehe käes tõrvalont ja pudel, mille põhi oli alt ära löödud. Teised püüdsid tüdrukuid kupupanemise jaoks. Karistus langeski ikka tüdrukutele, kuna meesterahvas pidi trahvi maksuma. Poiss maksis trahvi tavaliselt juba enne ära, kui asi tõsiseks läks, aga mõne esimese puhul ja teistele hoiatuseks krabati tüdruk kinni ja kisti reis ka paljaks. Mingit suuremat viga kellelegi muidugi ei tehtud.

Kohtusaksad sõidavad pulmamajja. Möödunud sajandi kolmekümnendad.

Jaagutoa Eriina Kesküla (1902–1984) valmistatud tubakakott. Selliseid telliti Eriinalt pulmades tantsitajatele andmiseks.

Karistuseks võidi ka vihtlemine määrata ja hilisemal ajal mehhaniseeriti see rattapeksuks. Vihtlemine käis kadakatega ja ikka palja ihu peale. Rattaeksust on tehtud ka laul:

Siis vana ratas toodud sai
sealt läbi aeti mõrravai
ja ratta külges vitsad siis
ning rummu ümber jooksis kõis
sealt vedasivad neli meest
mis tilkusivad raskest tööst

Levinud oli ja on praegugi vale pruutpaari etendamine. Üks mees-
test oli pruut, teine peig, keda vedasid pulmalised vankriga. „Pruut“ tõstetud vankriilt maha ja puha, aga nende käitumine jättis muidugi soovida. Ühes pulmas, kus ka vale-

preester olnud, saanud kohalik preester Troitski seenior päris kurjaks. Nii et kui ta hiljem oma ametikohalt lahkus, siis arvasid muhulased, et see oli olnud põhjuseks.

Tehti ka *karu*, kellega jõhkralt ümber käidi ja kes seetõttu oli lisaks kahele kasukale ka padjaga kaitsitud. Karu enda käitumine oli leebelt öeldes sündsusetu.

Igaküla Teralal Ivan Kesküla (1887–1974) ja Jaagutoa Irina Verendli (1889–) pulmas 1912. aastal tuli pruut tanutatult juba õhtul pulmaliste sekka ja „tantsitati ära“. Pruut ei tantsinud vanemal ajal kunagi oma mehega. Esimene tantsitaja pidi olema peigmehe poolsete

sugulaste hulgast. Niikaua tantsitas, kuni sai pruudi seljast kätte vammuse või kasuka, kus olid kindad tantsitaja jaoks. Ivan ja Irina Kesküla pulmas 1912. aastal määratud tantsitaja oma kindad veel tahmaga ka kokku, aga pruut pidi oma valget särki puhtana hoidma. Pärast tantsimist tõstis tantsitaja nooriku kolm korda üles. Kui tantsitaja uued kindad kätte sai, võttis ta vanad ära ja viskas need üle õla katuse harjale. Teine võimalus oli ka, et kes pruudi nõ ära tantsitas, sai paari kindaid, aga pidi vastu raha andma. Hilisemal ajal võis pruuti ära tantsitada ka mõni võõras pulmaline. Võlla Kalju Raissa Meistersoni tantsitanud 1887. aastal keegi saksa härra. 1937. aastal Võikülas peetud pulmas tantsitas pruuti ta oma mees ja sai selle eest ka kindad. Raja Rein Randmets (1941–1989) saanud pruutide tantsitamise eest mitu tubakakotti.

Kui pruut hommikul ära tantsitati, siis toimus see pärast hommikusööki ja pärast tantsitamist leidis aset tanutamine ehk tanule lõõmine väikese naisetanuga.

Pärast tanule lõõmist võisid kõik pruudiga tantsida. 19.–20. sajandi vahetusel olnud põhilised tantsud labajalavalss ja polka.

Tehti vahet ringitantsul (rinkitants) ja ringmängul (ringi ehk rongipealne).

2024. aasta maamaksust

Algus lk 2.

keskmiselt 5 korda ning maamaksule seati kasvupiirang.

Maamaksu arvutamise valem on järgmine: **Maamaks = maa väärtus (€) x maksumäär (%) - kasvupiirang - maksusoodustused ja maksuvabastused**

Maa väärtus ehk maa maksustamishind on maa ligikaudne turuväärtus, mille Maa-amet on arvanud iga maaüksuse kohta. 2024. aastal võetakse aluseks 2022. aasta hindamistulemused. Iga inimene saab vaadata iga maatüki väärtust maakatastris: [minu.kataster.ee](#).

Maksumäär kehtestab volikogu maamaksuseaduses kehtestatud piirides. Muhi Vallavolikogu on 2024. aastaks kehtestatud järgmised maamaksumäärad:

- * elamumaale ja maatulundusmaa õuemaale kõlvikule 0,5% maa maksustamishinnast

- * maatulundusmaale 0,5% maa maksustamishinnast

- * muu sihtotstarbega maale 1,0% maa maksustamishinnast

Kasvupiirang Maamaksu järsu tõu-

su vältimiseks on kehtestatud maamaksu tõusu piirmäär ehk kaitsemehhanism – 10 % või 5 eurot. See tähendab, et katastriüksuse maamaks ei suurene eelmise aastaga võrreldes rohkem kui 10 % aastas, kuni jõuab maa maksustamishinnast ja maamaksumäärast lähtuva maamaksusummani. Kui 10 % on vähem kui 5 eurot, siis suurendatakse maamaksusummat igal aastal 5 euro võrra.

Kasvupiirang kaitseb maaomanikku vaid ümberhindamisest ja turuhindade kasvust tuleneva maa väärtuse kasvu eest, kuid ei kaitse selle väärtuse kasvu eest, mille põhjuseks maa kasutuse muutus.

Maamaksu vabastused ja -soodustused. 2024. aastal säilivad kõik senised maksuvabastused ja -soodustused, sh kodualuse maamaksu vabastus.

Maamaksust on vabastatud kodualune maa kuni 2 hektari ulatuses. Kodualuse maamaksu vabastus rakendub kui:

- * Maaomanik on 1. jaanuari seisuga rahvastikuregistri andmetel maaüksusel asuvasse hoonesse sisse kirjutatud.

* Maatükk on elamumaa sihtotstarbega või maatulundusmaa sihtotstarbega, mille koosseisu kuulub õuemaale kõlvik.

Maksu- ja Tolliameti e-teenuste keskkonnas e-MTA on igal maaomanikul võimalik juba praegu tutvuda oma 2024. aasta prognoositava maamaksusummaga.

Maamaksu tasumine

Maamaksuteade väljastatakse hiljemalt 15. veebruariks. Maamaksuteated väljastab Maksu- ja Tolliamet. Soovitame kõigil kindlasti üle kontrollida ka oma kontaktandmed. Näiteks on väga paljudel veel kontaktaadressina määratud hot.ee meiliaadress, mis pahatihti enam ei tööta. Sellisel juhul võib maksuteade jääda kätte toimetamata ning tekkida võlgnevus.

Kui maamaksusumma ühe omavalitsuse piires kokku on vähem kui 5 eurot, siis maamaksuteadet ei väljastata ning maamaksu tasuma ei pea. Maamaksu tasumiseks on 2024.

aastal kaks tähtaega – 1. aprill ja 1. oktoober.

Kuni 64-eurose maamaks ühe kohaliku omavalitsuse piires asuvalt maalt tuleb tasuda 1. aprilliks. Kui maamaksusumma ületab 64 eurot, siis tuleb 1. aprilliks tasuda vähemalt pool summast, kuid mitte vähem kui 64 eurot ning hiljemalt 1. oktoobriks ülejäänud osa maamaksusummast.

Maamaksu on kõige mugavam tasuda e-teenuste keskkonnas e-MTA. Maksu saate tasuda ka pangalaenukaardiga, MTA teenindusbüroodes ja e-arvega.

Lisateave:

Maa korralise hindamise kohta saab täpsemalt lugeda Maa-ameti kodulehelt.

Maamaksu kohta on põhjalikud selgitused Maksu- ja Tolliameti kodulehel

Muhu vallas on maamaksuteemaliste küsimuste puhul kontaktisikuks maa- ja planeeringuspetsialist Pille Tamm (4530 680, maa@muhi.ee).

Pille Tamm

Arved Liitmäe (1942 – 2023)

*Viljad on valminud
põld läheb puhkama,
terad kõik jagatud
teiste vahel....*

Jõulunädal tõi muhulasteni kurva sõnumi. 18. detsembril lahkus meie hulgast peaaegne Muhu kolhoosi esimees Arved Liitmäe (1942–2023).

Lisaks kolhoosi juhtimisele tuli esimehel tegeleda veel hariduse-, sotsiaal- kui ka kultuurielul korraldamisega. Sellel perioodil hakkas Muhust saama üks kogukond.

Kuigi viimased töömehe aastad möödusid töötades Muhu põhikoolis majandusajades, jäi Arved oma hinges ikka põliseks põllumeheks. Kõige selle kõrvalt kasvatati koos kaasa Mairega suureks poeg ja tütar, kellele anti

eluks kaasa hea kasvatus ja paigas väärtushinnangud. Vanaisa südant täitsid rõõmuga kolme lapselapse tegemised.

Aitäh sulle tehtu eest ja mõttes ulatame sulle kaasa kuldse viljavihu!

Tänuilukud muhulased

Jaanuarist suureneb vanaduspensionistide maksuvaba tulu 776 euron

Aasta tagasi hakkas kehtima vanaduspensionistidele ja vanaduspensionistidele jõudvatele inimestele erinev maksuvaba tulu arvestus kuni 704 euro ulatuses. 1. jaanuarist tõusis maksuvaba tulu 776 euron. 776eurone maksuvaba tulu on seotud inimese vanusega, mitte pensioniliigiga. See kehtib kõikidele neile pensionäridele, kes on pensionieas (vähemalt 64 aastat ja 9 kuud vanad). Samuti neile, kes jõuavad uue aasta jooksul vanaduspensionistideks. Neile, kes ei ole vanaduspensionieas ega jõua sinna 2024. aasta jooksul, kehtib jätkuvalt astmeline tulumaksusüsteem ning maksuvaba tulu summaks on 654 eurot.

Vt lähemalt sotsiaalkindlustusamet.ee/pension-ja-seotud-huvitised/pensionisuurus/pensionitulumaksustamine

Kollektsionäär Tõnis Hinnosaar puhub ajaloolisele presidendi sõidukile uuesti elu sisse, kinnitas 28. detsembri Saarte Häälel. Tegemist on vanima presidendi ametiautoga, mis tänapäevani säilinud. Rootsi Kuningriigilt kingituseks saadud kõikide lisadega 1992. aasta Volvo 960 oli tol ajal selle margi kalleim auto. Täna on masin armetus seisus. "Kõike saab remontida, aga väärikat ajalugu autole tekitada mitte," ütles Hinnosaar Saarte Häälele.

Kino Hellamaa Külakeskuses

Kord kuus teisipäeva hommikuti kl 11 ja sama nädala reede õhtul kl 18. Täispilet 5.-, sooduspilet 4.- Lähem teave: kultuur@muhu.ee, telefon 5307 1949 (Kätli).

9. jaanuaril kl 11 ja 12. jaanuaril kl 18 "Tähtsad ninad".
6. veebruaril kl 11 ja 9. veebruaril kl 18 "Küla kabaree".

Liigume terviseks

„Tulge kõmpima! Teris tuleb!“ - Muhu valla liikumisvõistlus. Eesmärk oli läbida kuu aja jooksul vähemalt 180 000 sammu.

Muhu valla sügisel sammuvõistlusel osales kokku 58 inimest, kes kogusid ühtekokku 10 470 046 sammu. 30 osalejat saavutas etteantud eesmärgi ehk tegi vähemalt 180 000 sammu. Kõige enam kogusid samme kaks osalejat vastavalt 672 031 sammu ja 607 982 sammu. Sammuvõistlus toimus 2023 liikumisaasta raames ning koostööpartneriks FitSphere.

Välja loositi erinevaid auhindu ning võitjatega on võetud ühendust. Täiendav info kultuur@muhu.ee, telefon 5307 1949

Liigume terviseks ka 2024 aastal!

Igal kolmapäeval sõidetakse ühiselt valla bussiga **Leisi Kooli ujuma**. Täispilet 8 ja sooduspilet 5 eurot. Väljasõit Liiva kiriku parklast kell 18.00.

Alliku ajujooga **20. jaanuaril kl 18 Liiva kohvikus**. Osalus 3 eurot. Registreeri meeskond aegsasti kultuur@muhu.ee

Algajate **ujumiskursus** täiskasvanutele. Treeningpäevi kokku 10 Leisi kooli ujulas reedeti kl 17–18. Kestvus 45 min., lisaks saun ja pesemise aeg. Väljasõit ühiselt (sõidutasu inimese kohta 5.-) või siis omal käel.

Martin Vahimetsa juhendamisel toimuvad ka uuel aastal **VÕIMLEMISTREENINGUD**.

Tule Spordihalli **14. ja 28. jaanuaril kell 12.00**, pilett 10.- Oled oodatud!

Muinasjutupiltide näitus Hellamaa Külakeskuses, autor Made Balbat. Avatud 10. veebruarini külakeskuse lahtioleku- aegadel.

Neljapäeviti **näputööõhta** Hellamaa Külakeskuses kl 17–18.30.

Kanna helkurit!

Tervisekassa ja Tervise ja Heaolu Infosüsteemide Keskuse (TEHIK) koostöös valmis uus terviseportaali veebiaadressil www.terviseportaal.ee, mis vahetas välja senise patsiendiportaali www.digilugu.ee

Sotsiaalvaldkonna parimate tunnustamise konkurss

Kandidaate saab esitada kuni **14. jaanuarini 2024**. Tutvu hindamiskriteeriumitega: www.eswa.ee/konkurss-2024/ Lisateave tel. 53437323 või eswa@eswa.ee Marianne-Elisabeth Agu

Liiva postipunkt suletakse 30. jaanuaril 2024

Omniva pakub Muhus edaspidi personaalse kirjakandja teenust, mis on muhulastele tasuta. Tellimuse saab esitada telefoni 6643330 teel või internetis www.omniva.ee/era/abiinfo/ kirjakandja tellimine.

MTÜ MUHU LOODUSE KAITSSEL

VÕTAME RENDILE HEINAMAID

85 €/ha*

*SÕLTUVALT MAA SUURUSEST JA SEISUKORRAST

+372 5097 679

Muhu Maja
äripindade üüriinfo
+372 5191 2950, lauri@adrem.ee

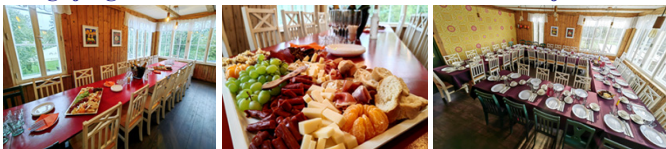

jaanuaris talvepuhkusel.

Kadunud SA annetused 900
6776 (kõne 5.-)

murdesõnastiku aadress: muhu.
rehepapp.com/murre

Kui otsid kohta, kus tähistada mõnda perekondlikku sündmust või soovid lihtsalt pidu pidada, siis Liiva Kohvikus on see võimalus olemas. Istekohti kuni 50. Hoolitseme nii söögi-joogi kui ka teeninduse eest vastavalt sinu vajadustele.

Kontakt: telefon +372 5590 0704, e-post: liivakohvik@gmail.com

Adrem Kinnisvara

www.adrem.ee

Kõige parem ülevaade Muhu kinnisvarast!
Kinnisvara vahendus ja arendus alates 2002. aastast.

Meie kontor asub nüüd uues Muhu Majas, Liiva keskuses, kus on mugav võimalus meie klientidel kaugtööstuste vormis lepinguid sõlmida.

Lauri Kolk, lauri@adrem.ee, +372 5191 2950

Allan Pajus, allan@adrem.ee, +372 56 900 411

Võta meiega julgelt ühendust, kui soovid osta-müüa!

Kalapood Liival avatud N, R, L 10–18, P 10–15.

Kirikuteated

EELK Muhu Katariina kogudus

Pühapäev, 14. jaanuar kl 14
jumalateenistus armulauaga
(pastoraadis). 2. pühapäev pärast ilimumispüha.

Pühapäev, 28. jaanuar kl 14
jumalateenistus armulauaga
(pastoraadis). 3. pühapäev enne paastuaega Septuagesima.

Värsked teated kodulehel muhu.
eelk.ee

Koguduse õpetaja **Hannes Nelis**
Tel. 529 1881, e-post:
hannes.nelis@eelk.ee

EAÕK

Hellamaa ülemapostlite Peet-
ruse ja Pauluse kogudus
Jooksvad teated fb lehel
Hellamaa kirik

Rinsi Neitsi Maria Kaasani
Pühakuju kogudus
Jooksvad teated fb lehel Muhu-
Rinsi kirik

IN MEMORIAM

Meie hulgast lahkusid

7. detsembril 71-aastane **Üllar Pikpoom**.
13. detsembril 94-aastane **Helja Soõäär**.
18. detsembril 81-aastane **Arved Liitmäe**.
18. detsembril 74-aastane **Aada Vahter**.
20. detsembril 80-aastane **Uno Öun**.
26. detsembril 79-aastane **Rein Mägi**.

Tunneme kaasa omastele!

Küünlakuu juubilarid ja sünnipäevalapsed

Ully Öun	89 (2.2)	
Maie Kesküla	88 (28.2)	
Väino Mätas	86 (2.2)	
Elve Abe	84 (6.2)	
Maime Kasenõmm	84 (13.2)	
Are Noorhani	83 (20.2)	
Küllä Ling	83 (25.2)	
Eha Tuulik	82 (2.2)	
Elvi Metsniit	82 (27.2)	
Sulev Kivistik	81 (15.2)	
Saima Kipper	81 (18.2)	
Ulvi Kiho	81 (26.2)	
Kati Peegel	80 (18.2)	
Mati Liik	75 (9.2)	Rael Saksakulm 70 (5.2)
Meeli Targem	75 (14.2)	Toomas Prii 70 (11.2)
Anne Umal	75 (15.2)	Peter Öun 60 (9.2)
Enok Sein	75 (24.2)	Karina Kütt 60 (17.2)
Viljo Veskimeister	75 (25.2)	Andres Vahter 60 (5.1)

Palju õnne!

Märkus: kes ei soovi oma sünnipäeva avaldada, palume sellest märku anda vähemalt kaks kuud enne, kuna Muhulane avaldab igas numbris mitte algava, vaid järgmise kuu sünnipäevalapsed.

KORSTEN PUHTAKS

tel 56935883
Aadu Süld ■ Saare korsten OÜ

Erakuulutaja, kellel puudub Muhu valla sissekirjutus: 1) tasub arve Muhu Vallavalitsuse kontole EE782200001120228703 Swedbank. Selgitusse: kuulutuse avaldamine ajalehes Muhulane, 2) saadab enne avaldamist aadressile muhulane@muhu.ee maksekorralduse (pdf-i).

Veebruari Muhulase materjalid on teretulnud **30. jaanuari õhtuni**.

Toimetab Anu Pallas,
tel: 5228 929, e-post: muhulane@muhu.ee
Muhulane ilmub kord kuus.
Internetis www.muhu.ee/muhulase-arhiiv
Trükkinud Saaremaa Trükikoda 400 eks.
Hind 50 euro senti